

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 469/2013-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 3. júla 2013 predbežne prerokoval sťažnosť Mgr. P. Š., P., zastúpeného advokátkou JUDr. D. K., P., ktorou namietal porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Prešove sp. zn. 16 Co 136/2012 z 27. septembra 2012, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Mgr. P. Š. o d m i e t a pre zjavnú neopodstatnenosť.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 9. januára 2013 doručená a neskôr 4. februára 2013 doplnená sťažnosť Mgr. P. Š. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej

len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Prešove sp. zn. 16 Co 136/2012 z 27. septembra 2012 (ďalej len „krajský súd“ a „napadnuté uznesenie krajského súdu“).

2. Sťažovateľ v sťažnosti uviedol, že v procesnom postavení žalovaného bol účastníkom konania, ktoré bolo vedené na Okresnom súde Prešov (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 12 C 195/2005, ktorý rozsudkom z 18. septembra 2009 zamietol žalobu V. K. o náhradu škody a účastníkom nepriznal náhradu trov konania. Dôvodom zamietnutia žaloby bolo úspešné vznesenie námietky premlčania zo strany sťažovateľa, ako aj vedľajšieho účastníka (poisťovne). Pri nepriznaní náhrady trov konania súd postupoval v zmysle § 150 Občianskeho súdneho poriadku. Na odvolanie sťažovateľa ako žalovaného krajský súd uznesením sp. zn. 16 Co 46/2009 z 21. januára 2010 zrušil rozsudok okresného súdu vo výroku o trovách konania a v rozsahu zrušenia mu vec vrátil na ďalšie konanie, a to z dôvodu nepreskúmateľnosti rozhodnutia v tejto časti. Následne okresný súd uznesením z 21. novembra 2011 opätovne rozhodol tak, že náhradu trov konania sťažovateľovi ako žalovanému nepriznal, pričom na strane žalobcov už v tom čase vystupovali právne nástupkyne pôvodného žalobcu. Na odvolanie sťažovateľa krajský súd uznesením napadnutým touto sťažnosťou potvrdil uznesenie okresného súdu a náhradu trov odvolacieho konania účastníkom rovnako nepriznal.

3. Z obsahu sťažnosti vyplýva nesúhlas sťažovateľa s napadnutým uznesením krajského súdu, pričom na odôvodnenie sťažnosti v podstatnom uviedol:

„Rozhodnutie odvolacieho súdu sa mi javí byť arbitrárne a je tu daná svojvôľa súdov, pretože neskúmali pomery mňa, ako účastníka konania.

Z celého rozhodnutia sa javí tá skutočnosť, že súd i napriek tomu, že pôvodný žalobca mal právneho zástupcu, ktorý bol znalcom v odbore dopravných nehôd, teda mohol predpokladať a vedel i napriek tomu, že súd ho viackrát vyzval a poučil, že je tu daný dôvod, ktorý som ja, sťažovateľ, uplatnil, a to dôvod premlčania.

Súd nesprávne zhodnotil aj tú skutočnosť, že bez náležitého objasnenia mňa, sťažovateľa,... ako keby uznal za vinného, pričom keďže nebolo zo skutkového hľadiska možné zistiť, ako ku nehode došlo, resp. malo sa vychádzať z predchádzajúceho

prípravného konania, v ktorom bolo jednoznačne preukázané, že žalobca mi náhle vstúpil na vozovku pod vplyvom alkoholu cez 2 promile.

Súdy sa s touto skutočnosťou náležite nevysporiadali, bez náležitých právnych skutočností použili ustanovenie § 150 OSP.

Mám za to, že súdy sa nevysporiadali ani s mojimi námietkami, ktoré som podal v odvolaní a poukázal som práve na výnimočnosť tohto ust. § 150 OSP,... a toto ustanovenie musí byť v rozhodnutí aj náležite odôvodnené.

Podľa môjho názoru odôvodnenie... nie je dostatočné, pretože... som poukázal aj na tú skutočnosť, že žalobca bol majetný, spolu s manželkou vlastnili byt a... vlastnili pravdepodobne aj iné nehnuteľnosti. Po smrti žalobcu do jeho práv... nastúpili dedičia, kde možno predpokladať, že jeho deti tiež vlastnia... majetok...

Súdy sa nesprávne... vysporiadali aj so zastupovaním právneho zástupcu, ktorého uviedli, že bol bez právneho vzdelania, avšak podľa OSP každý má právo zvoliť si právneho zástupcu aj bez právneho vzdelania a bolo vecou žalobcu, akú formu zastúpenia pred súdmi si zvolí. Na to, že si zvolil právneho zástupcu bez právneho vzdelania, niesol riziko v úspešnosti sporového konania tak, ako to má na mysli Občiansky zákonník...

Mám za to,... že rozhodnutím súdu došlo v zásade k popretiu účelu a významu § 150 OSP, čo je v rozpore so zákonom a tým aj s čl. 46 ods. 1 ústavy.“

4. V petite sťažnosti sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd sťažnosť prijal na ďalšie konanie a následne nálezom rozhodol tak, že jeho základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením krajského súdu porušené bolo. Ďalej žiadal, aby ústavný súd zrušil napadnuté uznesenie a vrátil vec krajskému súdu na ďalšie konanie, v ktorom podľa jeho návrhu má byť rozhodnuté aj o náhrade trov konania pred ústavným súdom. Súčasne však (zmätočne) žiadal, aby mu ústavný súd priznal náhradu trov konania pred ústavným súdom v sume 331,12 €.

II.

5. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

6. Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľa na neverejnom zasadnutí senátu, a keďže pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistil, že táto je zjavne neopodstatnená, rozhodol o jej odmietnutí.

7. Ústavný súd pripomína, že je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy). Vo vzťahu k všeobecným súdom nie je prieskumným súdom ani riadnou či mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. I. ÚS 19/02, I. ÚS 31/05) a nemá zásadne ani oprávnenie preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil (m. m. II. ÚS 21/96, II. ÚS 134/09). Ústavný súd v tejto súvislosti vo svojej judikatúre konštantne zdôrazňuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Sú to teda všeobecné súdy, ktorým ako „pánom zákonov“ prislúcha chrániť princípy spravodlivého procesu na zákonnej úrovni. Táto ochrana sa prejavuje aj v tom, že všeobecný súd odpovedá na konkrétne námietky účastníka konania, keď jasne a zrozumiteľne dá odpoveď na všetky kľúčové právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Ústavný súd už opakovane uviedol (napr. II. ÚS 13/01, I. ÚS 241/07), že ochrana ústavou, prípadne dohovorom garantovaných práv a slobôd (resp. ústavnosti ako takej), nie je zverená len ústavnému súdu, ale aj všeobecným súdom, ktorých sudcovia sú pri rozhodovaní viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 ústavy a zákonom (čl. 144 ods. 1 ústavy).

8. Úloha ústavného súdu pri rozhodovaní o sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie rozhodnutím súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie zákonov s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, resp. či nie sú arbitrárne s priamym dopadom na niektoré zo základných ľudských práv (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05, I. ÚS 241/07). Z týchto hľadísk potom ústavný súd posudzoval uznesenie krajského súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie okresného súdu o trovách konania.

9. Podstata sťažnostných námietok spočíva v rovine podústavného práva, keď sťažovateľ nesúhlasí s aplikáciou § 150 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku

a namieta aj nedostatok dôvodov na jeho uplatnenie, resp. ich nepremietnutie do odôvodnenia napadnutého uznesenia. Podľa § 150 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, nemusí súd výnimočne náhradu trov konania celkom alebo sčasti priznať.

10. Pre účely posúdenia sťažnosti sa ústavný súd oboznámil s dôvodmi napadnutého uznesenia krajského súdu, ktorý najskôr takto poukázal na podstatné dôvody uznesenia okresného súdu:

„... z listinných dôkazov mal (okresný súd, pozn.) zistené, že právny predchodca žalobkyne mal spolu s manželkou v bezpodielovom spoluvlastníctve... byt... v P..., ďalej... záhradu s chatkou bez súp. č., nebol vlastníkom motorového vozidla ani peňažných úspor. Jeho jediným príjmom bol príjem vo výške 344,40 Eur a manželky, teda žalobkyne v I. rade vo výške 275,50 Eur. Náklady na bývanie predstavovali 125,90 Eur. Ďalšie výdavky boli splátky spotrebného úveru na nákup spotrebičov vo výške 55,92 Eur mesačne a výdavky na lieky spolu 94,48 Eur mesačne. Obaja boli diabetici. Výdavky na stravu predstavovali zvýšenú sumu 220 Eur mesačne a ďalšie výdavky spojené s pokrytím základných životných potrieb. Bol názoru, že pomery právneho predchodcu žalobkyní odôvodňovali oslobodenie od súdnych poplatkov...

Z obsahu spisu mal zistené že právny predchodca žalobkyne svoju žalobu podával bez právneho zastúpenia, v konaní sa dal zastúpiť až... 15. 06. 2006..., pričom zastúpenie bolo udelené osobe bez právnického vzdelania. Zo spisu ďalej vyplynulo, že vo veci dopravnej nehody, ktorou bola právnenému predchodcovi žalobkyní spôsobená škoda, bolo konané orgánmi polície a vec bola odovzdaná na prejednanie správnenému orgánu – Okresnému dopravnému inšpektorátu v P. s tým, že chodec, pôvodný žalobca si spôsobil zranenie porušením ust. § 3 ods. 2 písm. a), § 2 ods. 1 zákona č. 315/1996 Z. z., čím sa dopustil priestupku proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky. Právny predchodca žalobkyní bol aj priestupkovo riešený... následne... na základe nariadenia prokurátora bolo uložené orgánom polície začať trestné stíhanie vo veci trestného činu ublíženia na zdraví podľa ust. § 224 ods. 1 Trestného zákona... Toto trestné stíhanie bolo napokon zastavené z dôvodu premlčania, avšak v tomto uznesení zo dňa 13. 07. 2005 bolo konštatované, že svojím konaním žalovaný (sťažovateľ, pozn.) naplnil znaky skutkovej podstaty trestného

činu ublíženia na zdraví podľa § 223 Trestného zákona, za čo mu bolo možné uložiť trest odňatia slobody až na 1 rok alebo zákaz činnosti.

Súd prvého stupňa konštatoval, že právny predchodca bol sice zastúpený..., avšak nešlo o osobu s právnickým vzdelaním. Nemusel správne odhadnúť či je alebo nie je daný nárok na náhradu škody,... a nemohol vedieť posúdiť, či je nárok premlčaný alebo nie. Konštatoval, že námietka premlčania bola vznesená... 07. 07. 2006, prvý rozsudok o zamietnutí návrhu pre premlčanie bol vydaný 05. 03. 2007. Tento však bol uznesením Krajského súdu... z 29. 05. 2008 zrušený, čo mohlo privodiť... očakávanie, že žalobe bude aspoň čiastočne vyhovené. Až následne bol právny predchodcovi žalobkyni ustanovený na jeho žiadosť právny zástupca z radov advokátov...

Preto mal za to, že v predmetnej veci existuje okolnosť hodná osobitného zreteľa pre nepriznanie trov úspešnému účastníkovi podľa § 150 ods. 1 O. s. p., pretože ako vyplýva z opísaných skutkových okolností, žalovaný zapríčinil dopravnú nehodu. Pri rozhodovaní však prihliadol aj na aspekty morálne, ktoré nemali vplyv na posúdenie hmotnoprávneho nároku žalobcu, súd však v záujme naplnenia účelu § 1 O. s. p. zákonnosti a spravodlivosti prihliadol, ako na dôvody hodné osobitného zreteľa a poukazuje na § 150 ods. 1 O. s. p., žalovanému napriek úspechu v konaní, náhradu trov konania nepriznal. “

Následne krajský súd na vlastné odôvodnenie napadnutého potvrdzujúceho uznesenia v podstatnom uviedol:

„Odvolačný súd nezistil, aby zo strany okresného súdu došlo k nesprávnemu právnomu posúdeniu veci, keďže na zistený skutkový stav aplikoval správnu právnu normu... Okolnosti hodné osobitného zreteľa konkrétne špecifikoval, a to poukazom na genézu sporu ako sa vyvíjala na strane právneho predchodcu žalobkyni, jeho vedomostiam, či nevedomostiam o premlčaní nároku, ďalej využitia zástupcu bez právneho vzdelania a napokon aj dopravnou nehodou, ktorá bola vyvolaná zo strany žalovaného, a to poukazom na spis ORPZ P. Tieto okolnosti posudzoval z pohľadu dôvodov hodných osobitného zreteľa a prihliadal aj na majetkové a sociálne pomery právneho predchodcu žalobkyni a jeho manželky. Vyústenie skutkového stavu oprel o... § 150 O. s. p. Tento postup odvolací súd považoval za správny.

Dôsledne posudzoval aj celkové... pomery žalobcu, zisťoval výšku príjmu, majetnosť a poukázal na osobité okolnosti tohto prípadu. Tieto videl predovšetkým v tom, že aj keď trestné stíhanie bolo zastavené z dôvodu premlčania, v tomto uznesení bolo konštatované, že žalovaný naplnil znaky skutkovej podstaty trestného činu ublíženia na zdraví a že žalovaný zapríčinil dopravnú nehodu. Preto prihliadol aj na aspekty morálne.

Odvolačí súd sa stotožnil s tým, že sú to osobitné okolnosti, ktoré umožňujú využiť... § 150 O. s. p. Bol názoru, že... išlo o výnimočné okolnosti, ktoré predovšetkým v tom, že došlo k zrazeniu chodca zo strany žalovaného aj keď z doposiaľ nezistených príčin. Táto okolnosť bola z pohľadu odvolacieho súdu výnimočnou, z pohľadu sa správania právneho predchodcu žalobkyni..., v nadväznosti na jeho majetkové a sociálne pomery, ktoré bez pochyb boli dôsledne zistené súdom prvého stupňa. Aj napriek tomu, že spolu s manželkou dosahovali spoločný príjem, na ktorý poukazoval aj žalovaný (619,90 Eur) na ich strane zaiste pretrvávali náklady nielen na bývanie, ale i základné životné potreby a náklady súvisiace s ich zdravotným stavom, keďže boli diabetici. Sú to všetko okolnosti, ktoré mohli mať vplyv na využitie ustanovenia § 150 ods. 1 O. s. p.“

11. Pokiaľ ide o možnosti použitia § 150 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku, ktorý umožňuje vo výnimočných prípadoch úspešnému účastníkovi z dôvodov hodných osobitného zreteľa nepriznať náhradu trov konania, ústavný súd dodáva, že prax všeobecných súdov je jednotná v názore, že aplikácia tohto ustanovenia prichádza do úvahy v prípadoch, keď sú naplnené všetky predpoklady na priznanie náhrady trov konania, avšak súd dospeje k záveru, že sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, pre ktoré náhradu trov celkom alebo sčasti neprizná. Musí však ísť o celkom výnimočný prípad, ktorý musí byť v rozhodnutí aj náležite odôvodnený. Výnimočnosť môže spočívať tak v okolnostiach danej veci, ako aj v okolnostiach na strane účastníkov konania. Pri posudzovaní okolností hodných osobitného zreteľa treba prihliadať na osobné, majetkové, zárobkové a iné pomery všetkých účastníkov konania a tiež na okolnosti, ktoré viedli účastníkov k uplatneniu práva na súde a ich postoj v konaní (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. M Cdo 14/99, uverejnené v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č.1/2000). Použitie

uvedeného ustanovenia musí vždy zodpovedať osobitným okolnostiam konkrétneho prípadu a musí mať vždy výnimočnú povahu. Nepriznanie náhrady nákladov konania nemožno odôvodniť len všeobecným záverom hodnotiacim význam rozhodovania o určitom nároku (podobne R 23/1989).

12. Zákonom a súdnou praxou predpokladaná výnimočnosť aplikácie § 150 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku môže spočívať tak v okolnostiach danej veci, ako aj v okolnostiach na strane účastníkov konania (m. m. I. ÚS 109/09). Vzhľadom na uvedené preto podľa názoru ústavného súdu ani v okolnostiach posudzovanej veci nebolo v princípe vylúčené použitie § 150 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku za predpokladu, že takéto rozhodnutie bude náležite odôvodnené.

13. V citovanej časti odôvodnenia uznesenia krajský súd podrobným a zároveň jasným a zrozumiteľným spôsobom uviedol dôvody, pre ktoré napadnuté uznesenie okresného súdu vo výroku o trovách konania ako vecne správne potvrdil, pričom primerane reagoval aj na podstatné odvolacie dôvody sťažovateľa. Za zásadné momenty pre nepriznanie náhrady trov konania úspešnému sťažovateľovi krajský súd zhodne s okresným súdom vyhodnotili (i) majetkové (príjmové) a sociálne pomery právneho predchodcu žalobkýň, (ii) skutočnosť, že podľa výsledkov premlčaného trestného stíhania dopravnú nehodu (z ktorej vznikla škoda) zapríčinil sťažovateľ ako žalovaný, a napokon (iii) v tejto súvislosti poukázali aj rozmer morálky a spravodlivosti. Podľa ústavného súdu postup krajského súdu pri odôvodňovaní svojho právneho záveru vo veci sťažovateľa nemožno považovať za zjavne neodôvodnený alebo arbitrárny, teda krajský súd v danom prípade neporušil základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu. Krajský súd dal sťažovateľovi v napadnutom uznesení ústavne akceptovateľnú odpoveď na to, prečo okresný súd správne vo veci aplikoval § 150 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku. Skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom krajského súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor najvyššieho súdu svojím vlastným (m. m. I. ÚS 417/08).

14. Problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení zákona, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (IV. ÚS 248/08). Právny výklad krajského súdu takéto črty nevykazuje a neodchyľuje sa od znenia príslušného ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku takým spôsobom, že by zásadne poprel jeho účel a význam. Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd sťažnosť sťažovateľa ako zjavne neopodstatnenú odmietol.

15. Keďže došlo k odmietnutiu sťažnosti, ústavný súd sa nezaoberal ďalšími návrhmi sťažovateľa (zrušenie napadnutého uznesenia, vrátenie veci na ďalšie konanie a náhrada trov konania), keďže tieto sú viazané na to, že ústavný súd sťažnosti vyhovie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. júla 2013